MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS

Seduta tas-26 ta' Mejju, 2004

Citazzjoni Numru. 1466/1995/1

Mario Galea

Vs

John Attard
U b' digriet tal-11 ta' Dicembru 1998 gie kjamat in kawza Godwin Attard

Il-Qorti;

Rat l-att tac-citazzjoni pprezentat fis-16 ta' Ottubru 1995 li bih l-attur premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess illi fit-28 ta' Jannar 1995 waqt li l-car Hyundai numru O - 0041 ta' l-istanti kienet tinsaq fir-Rabat mill-konvenut dan habat biha u b' hekk irreka danni lill-istanti;

Premess illi l-incident gara minhabba mprudenza, negligenza, imperizja u inosservanza tar-regolamenti da parti tal-konvenut izda dan qed jinjora s-sejha ta' l-istanti ghall-hlas tad-danni. Dawn huma ta' erbat elef mitejn u tliet liri;

Talab ghalhekk l-attur lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:

1. Tiddikjara lill-konvenut responsabbli ghall-incident imsemmi u ghad-danni kollha li, b' rizultat ta' l-istess sofra l-istanti;

2. Tillikwida d-danni fl-ammont ta' Lm4203 jew somma verjuri li tillikwida l-Qorti occorrendo bl-opra ta' periti nominandi;

3. Tikkundanna lill-konvenut ihallas l-ammont likwidat u dikjarat bhala dovut in linea ta' danni;

Bl-ispejjez, komprizi Lm11.50 ta' konsulta u ittri, dawk tal-mandat ta' qbid kawtelatorju numru 2056/95 CX u bl-imghax min-notifika ta' dina c-citazzjoni kontra l-konvenut. Bl-ispejjez ukoll ta' l-ittra ufficjali tal-21 ta' Lulju 1995;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess attur u l-lista tax-xhieda minnu indikati flimkien ma' l-elenku tad-dokumenti esebiti ma' l-att tac-citazzjoni;

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet tal-konvenut ipprezentata fit-22 ta' Jannar 1996, li permezz taghha huwa eccepixxa:-

1. Illi l-pretensjonijiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt u t-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez stante li l-konvenut m' ghandu x' jaqsam xejn ma' l-incident in kwistjoni u dan ma sehhx tort tieghu;

2. Illi jigi eccepit ukoll li fl-incident imsemmi l-attur ikkontribwixxa meta ta c-cwievet lil Godwin Attard li ma kellux licenzja u afda l-karozza numru O - 0041 f' idejh;

Salve eccezzjonijiet ulterjuri;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess konvenut u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat id-digriet tat-18 ta' Gunju 1996 li permezz tieghu giet nominata bhala perit legali Dr. Miriam Hayman biex tfittex u tirrelata dwar il-fondatezza tad-domandi attrici, wara li tiehu konjizzjoni ta' l-eccezzjonijiet sollevati, u taghmel l-osservazzjonijiet kollha li ghandhom x' jaqsmu mal-kaz; kif ukoll id-digriet ta' l-4 ta' Marzu 1998 li permezz tieghu gie rrevokat l-inkarigu tal-perit nominata, li giet elevata ghall-Magistratura, u ssostitwitha bl-istess inkarigu u fakoltajiet bl-avukat Dr. Joseph Azzopardi;

Rat id-digriet tal-11 ta' Dicembru 1998 li bih gie kkjamat fil-kawza Godwin Attard;

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet tal-kjamat fil-kawza Godwin Attardipprezentata fid-9 ta' Frar 1999, li biha huwa eccepixxa:-

1. Illi preliminarjament tigi sollevata l-preskrizzjoni tas-sentejn stante li d-danni reklamati mill-attur gew kawzati fit-28 ta' Jannar 1995;

2. Illi bla pregudizzju ghal dan, l-attur huwa responsabbli ghal dak li sofra hu stess ghaliex ippermetta lill-esponent isuqlu l-karozza meta dan kien ghadu minorenni u bla licenzja tas-sewqan;

3. Illi bla pregudizzju ghas-suespost, immedjatament wara l-incident in kwistjoni l-eccipjent kien offra kumpens lill-attur;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta’ l-istess kjamat in kawza u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat id-digriet ta’ din il-Qorti tat-23 ta’ Gunju 2003 li permezz tieghu, in vista tal-fatt li l-perit legali Dr. Joseph Azzopardi gie elevat ghall-Gudikatura, ordnat li l-provi li fadal jingabru mill-Assistent Gudizzjarju Dr. Anna Caruana;

Rat l-affidavits ipprezentati u t-traskrizzjonijiet tax-xhieda moghtija;

Semghet it-trattazzjoni;

Rat in-nota tal-kjamat fil-kawza;

Rat l-atti kollha tal-process;

Ikkonsidrat:

Din hi azzjoni tendenti ghar-rizarciment ta’ danni. Huwa ghalhekk bil-wisq logiku illi l-individwazzjoni tal-htija ghal dawn id-danni trid necessarjament tirrizulta mill-ezami u l-apprezzament tal-provi processwali. Naturalment din il-htija trid tigi ravvizata minn imgieba imputabbli, karatterizzata minn “*colpa*” jew “*dolo*”;

Premessa din il-preliminari, il-fatti saljenti li taw lok ghall-kawza jistghu jigu hekk rikapitulati:-

(1) L-attur affida c-cwievet tal-karozza tieghu lil Godwin Attard, imsejjah fil-proceduri. Huwa jghid li ghamel dan biex l-imsemmi Godwin Attard ikun jista’ joqghod fiha mat-tfajla tieghu u mhux biex isuqha;

(2) Din il-versjoni hi zmentita kemm mill-konvenut kif ukoll mill-kjamat fil-kawza. Dan ta’ l-ahhar isostni, kemm

fl-affidavit tieghu (fol. 25), kif ukoll meta xehed fis-seduta tas-6 ta’ Jannar 2004 quddiem l-Assistent Gudizzjarju, illi l-attur, mal-konsenja tac-cwievet, tah struzzjonijiet precizi biex hu jipparkjalu l-karozza fil-*parking area* tas-Saqqajja billi din kienet sitwata fuq bankina, ftit il-fuq mid-diskoteka “Tattingers”;

(3) Il-kjamat in kawza jikkonfessa illi hu saq il-karozza u mar mat-tfajla tieghu taht is-swar tar-Rabat, u aktar tard rega’ saqha biex jehodha hdejn is-Saqqajja. Kien f’ dan il-mument li hu habat go hajt u ddanneggja l-vettura;

(4) Dakinhar ta’ l-incident il-kjamat in kawza kellu sbatax-il (17) sena u ma kellux licenzja tas-sewqan. Il-konvenut jghid li hu kien wissa lill-attur biex ma jhallix ic-cwievet tal-vettura tieghu ma’ Godwin Attard, neputih. Ara Affidavit tieghu a fol. 24 u d-deposizzjoni li ta fis-seduta ta’ l-4 ta’ Mejju 2000 quddiem il-perit legali, aktar tard sostitwit bl-Assistent Gudizzjarju;

(5) Jirrizulta bhala stat ta’ fatt mill-istess stqarrija tal-konvenut fis-seduta tas-7 ta’ Marzu 1997 (fol. 36) illi lis-surgent li kien responsabbli mill-investigazzjoni kien iddikjaralu li kien qed isuq hu. Hu jammetti li ghamel dan “peress li Godwin Attard kien bla licenzja”. Sussegwentement ghal din il-konfessjoni ttiehdu proceduri kriminali kontra l-konvenut fuq akkuza ta’ dikjarazzjoni falza. Kien konsegwenti ghal din l-istqarrija u konkluzjoni tal-proceduri penali li l-attur talab is-sejha fil-kawza ta’ Godwin Attard;

(6) Dan ta’ l-ahhar jghid fid-dikjarazzjoni tieghu akkompanjanti l-eccezzjonijiet illi lill-attur kien infurmah bil-fatti kif kienu u sahansitra offrielu kumpens. L-attur imkien ma jghid jew jammetti li hu kien jaf b’ dak li gara fir-rigward ta’ min saq il-vettura ghalkemm jaccetta li ghamel zmien jipprova jasal f’ arrangament mal-kjamat fil-kawza. Ara xhieda tieghu fis-seduta ta’ l-24 ta’ Ottubru 2003;

Stabbiliti s-suesposti fatti l-kwestjoni hawn involuta mhix nieqsa minn diffikultajiet ghar-rizoluzzjoni taghha. Dan qed jigi rilevat in bazi ghas-segwenti konsiderazzjonijiet:-

I. Il-kjamat in kwaza ssolleva b' difiza primarja l-estinzjoni ta' l-azzjoni fil-konfront tieghu bid-dekorriment taz-zmien ta' sentejn, ex-Artikolu 2153 tal-Kodici Civili. F' kaz li din id-difiza tigi accettata jinsorgi l-kwezit jekk allura l-konvenut, bil-fatt tad-dikjarazzjoni falza tieghu, gabx dannu lill-attur billi l-azzjoni tieghu diretta kontra l-awtur materjali tad-danni fil-vettura giet b'konsegwenza frustrata;

II. Isegwi minn dan illi jekk il-kjamat in kawza ippartecipa fil-krejazzjoni ta' din il-falsita` ghandux jitqies komplici mal-konvenut u b' hekk ko-responsabbli mieghu ghad-danni versu l-attur;

III. Kienx hemm, imbaghad, il-konkors kolpuz ta' l-attur danneggjat fil-produzzjoni tad-danni meta affida c-cwievet lill-kjamat in kawza u tah l-istruzzjonijiet, kif dikjarat mill-imsejjah fil-kawza;

Jibda biex jigi osservat, preordinatament ghall-ezami ta' l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata, illi min, bhal konvenut, ikun jinstab li bl-agir tieghu jkun tellef id-dritt ta' l-attur biex dan jagixxi b' success kontra l-awtur tad-dannu dan jigi fi htija jekk b' hekk iffacilita u ghen biex l-azzjoni tigi frustrata. Bhal fil-kaz ta' kull persuna ohra l-ligi timponi fuq il-konvenut li ma jaghmel xejn biex bl-agir tieghu jarreka dannu lil haddiehor. Dan hu sew inferit mid-dispost ta' l-Artikolu 1031 tal-Kodici Civili. Jekk allura xjentement il-konvenut f' dan il-kaz ikun iddikjara li kien hu li saq il-vettura fil-mument tas-sinistru u tali dikjarazzjoni tirrizulta aktar tard li kienet inveritiera u falza, dan l-agir kriminuz tieghu jghabbih bil-konsegwenzi kollha civili li jsehhu b' rizultat dirett ta' tali agir. Jista' jinghad allura illi tkun fic-cirkostanzi rizultanti din l-illegalita` l-kagun tad-dannu. B' danakollu, kif fuq gja ritenut din il-posizzjoni tibqa' hekk, jekk, u una volta, jinstab li l-preskrizzjoni eccepita tistronka l-azzjoni ta' l-attur di fronte ghall-

imsejjah fil-kawza *qua* awtur materjali tal-hsarat kagjonati fil-vettura;

Bhala fatt, kif emers anke mill-korp tac-citazzjoni, l-incident sehh fit-28 ta' Jannar 1995. Invece il-kjamat in kawza ddahhal fil-proceduri wara l-verbal tal-11 ta' Dicembru 1998 (fol. 47) li fih intalbet, u giet akkolta, is-sejha tieghu. Li jfisser allura, *rebus sic stantibus*, 'il fuq minn sentejn mid-data ta' l-incident;

Issa hu veru li skond l-Artikolu 2137 tal-Kodici Civili l-preskrizzjoni ta' l-azzjoni tibda minn dakinhar li l-azzjoni tista' tigi ezercitata u dan minghajr ma jittiehed qies ta' l-istat jew tal-kondizzjoni tal-persuna li lilha din l-azzjoni tmiss. L-attur fil-fatt agixxa tempestivament kontra l-konvenut bl-azzjoni minnu ntrodotta fis-16 ta' Ottubru 1995 ghaliex ghalih kien dan li pprezenta ruhu ma' l-awtorita` tal-Pulizija bhala l-awtur tad-dannu. Effettivament ma jidherx fil-fehma tal-Qorti li gie pprovat minghajr ombra ta' dubbju illi l-attur kien konxjament jaf minn qabel il-proponiment ta' l-azzjoni illi s-sewwieq ma kienx il-konvenut izda neputih. Tqum hawn id-domanda illi jekk l-attur ma kienx jaf min kien il-veru awtur u kien fl-impossibilita li jkun jaf qabel id-dikjarazzjoni tal-konvenut u l-ezitu tal-proceduri kriminali konkjuzi fil-15 ta' Mejju 1998 (ara verbal a fol. 48), jistax jinghad li dan gie li tilef id-dritt ta' azzjoni kontra l-kjamat in kawza? Hu naturali illi l-qaghda hekk raggunta tidderiva minn kawza estrinseka li l-attur ma setax jirrimuovi qabel ma giet determinata, bi proceduri idonei, il-falsita`. Fil-fehma tal-Qorti meta kienet tikkonkorri din is-sitwazzjoni, l-ostakolu kellu jitqies li jaghti lok ghas-sospensjoni;

Dippju, il-Qorti taghmel ukoll din l-osservazzjoni agguntiva. Jekk, kif jidher li hu hekk il-kaz, il-kjamat in kawza kien jaf li l-konvenut zijuh ipprezenta ruhu bhala li kien hu li saq u habat bil-karozza, jistax imbaghad japprofitta ruhu mis-sitwazzjoni razenti d-dolozita` biex igib fix-xejn id-dritt ta' l-attur bl-eccepita preskrizzjoni. Ma jidherx li gie qatt konsentit illi tali difiza giet ezawdita. Dan

anke ghaliex, kif saput, hadd ma hu tollerat li mit-turpitudini tieghu stess jaghmel il-bazi gudizzjarja, kemm jekk ta’ pretiza jew ta’ difiza;

Din il-Qorti tinnota wkoll, imbaghad, mill-kontenut tat-tielet eccezzjoni, ix-xhieda ta’ Pauline Galea (seduta 24 ta’ Ottubru 2003) u l-istess deposizzjoni ta’ l-imsejjah fil-kawza, illi dan irrikonoxxa li kien debitur (intiza din il-kelma fis-sens ampju taghha) ta’ l-attur tant li kien offra li jikkompensah. Il-fatt li l-partijiet ma waslux fuq il-kwantum ma jfisserx li ma kienx hemm rikonjizzjoni tad-dejn. Kif pacifikament akkolt tali rikonoxximent hu meqjus bhala kawza interruttiva tal-preskrizzjoni. Jinghad a propozitu illi “jekk id-debitur jirrikonoxxi d-dejn, dan ir-rikonoxximent jimporta rinunzja ghall-preskrizzjoni, u dan ir-rikonoxximent jista’ jkun anke prezunt jew indirett. U lanqas hemm bzonn li r-rikonoxximent ikun ghall-kwantita` kollha dovuta, u jista’ wkoll jirrigwarda kreditu illikwidu.” (**Kollez. Vol. XLIII P II p 744**);

Fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet kollha suesposti din il-Qorti ma ssibx li l-preskrizzjoni eccepita jisthoqqilha tircievi favur u ghalhekk qed tigi respinta. Raggunta din il-konkluzjoni, gjaladarba jinsab mistqarr mill-imsejjah fil-kawza illi kien hu li bis-sewqan imprudenti tieghu ta lok ghall-incident huwa jigi li ghandu jbati l-konsegwenzi tal-kondotta tieghu;

Issa l-kjamat in kawza ma jiddefendix ruhu biss bil-preskrizzjoni. Huwa jqajjem ukoll il-punt illi l-attur ghandu hu wkoll jitqies responsabbli minhabba li ppermetta li l-karozza tigi misjuqa minn min ma kellux licenzja u kien ghadu taht l-eta`;

Meta tinsorgi eccezzjoni ta’ din in-natura jiggrava fuq minn jissollevaha li jgib il-prova tal-konkors kolpuz ta’ l-attur danneggjat;

Mill-fatti fuq elenkati jinsab stabbilit illi l-attur ikkonsenja c-cwievet tal-karozza tieghu lill-imsejjah fil-kawza. Skond il-versjoni tieghu dan fdahahomlu semplicement biex joghqod fiha flimkien mat-tfajla tieghu. Il-kjamat in kawza, sostenut mill-konvenut, jikkonferma l-fatt li gie moghti c-cwievet, izda jzid jaggungi wkoll illi l-attur kien tah struzzjonijiet biex jipparkjeggalu l-karozza fuq is-Saqqajja. Din il-Qorti ttendi biex fuq dan il-punt taghti fidi lill-versjoni tal-kjamat fil-kawza ghax difficilment jista' jigi accettat illi l-attur ghaddielu c-cavetta biex joqghod fiha filwaqt li hu jallontana ruhu mir-Rabat u jmur Paceville ma' siehbu. Anke kieku ghall-grazzja ta' l-argoment kellha din il-Qorti temmen lill-attur fl-ispjegazzjoni bazika tieghu, ma jistax ma jsegwix ukoll illi l-attur kien traskurat ghall-ahhar meta fada c-cwievet ma' persuna li kien jaf li kien minorenni u mhix munita b' licenzja;

F' dawn ic-cirkostanzi l-attur ma jistax jippretendi li jkun ezonerat minn kull responsabilita` ghal dak li ssuccieda. Id-diligenza vjolata minn naha tieghu iggib certament b' konsegwenza d-diminuzzjoni tar-rizarciment konsiderat taht l-aspett tal-gravita tal-kolpa u ta' l-entita` tal-konsegwenzi derivati. Kif taraha din il-Qorti fl-amibitu u l-kumpless tal-provi u tal-principju appena affermat l-attur ghandu jkun ritenut responsabbli ta' konkors kolpuz fl-istess proporzjon ugwali ghal dik ta' l-imsejjah fil-kawza;

Jirrizulta mis-*survey report* (fol. 7) illi l-*pre-accident value* tal-vettura kien erbat elef u hames mitt lira (Lm4500). L-attur isemmi cifra ta' erbat elef u disa' mitt lira (Lm4900). Din il-Qorti ghandha dubju kemm din l-ahhar cifra hi korretta anke ghaliex ghalkemm tiffigura fid-dokument a fol. 6 l-allegat ftehim li jinghad li sar mal-Mosta Auto Dealers Co. Ltd, fi zmien anterjuri ghall-incident, ma gie sorrett minn imkien mill-provi in atti;

Issa l-attur jghid li hu rceva bhala *wreck value* is-somma ta' seba' mitt lira (Lm700) minghand il-*panel beater* li lilu biegh l-istess *wreck*. Dan ifisser illi t-telf nett subit jammonta ghal tliet elef u tmien mitt lira (Lm3800). Billi kif inghad l-attur ghandu jbati nofs din is-somma gjaladarba bl-imprudenza tieghu kkontribwixxa gravement fil-

produzzjoni tad-danni, in-nofs l-iehor ghandu jbatih il-kjamat in kawza, *qua* awtur materjali tad-danni.

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi l-kawza billi, filwaqt li tichad l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata mill-kjamat in kawza, tiddikjara lil dan, kif ukoll lill-istess attur ko-responsabbli ghall-incident li sehh fit-28 ta' Jannar 1995. Dan fis-sens tas-suesposti konsiderazzjonijiet u fil-mizura tad-danni fuq apporzjonata;

Tillikwida d-danni fl-ammont totali ta' tliet elef u tmien mitt lira (Lm3800);

Konsegwentement tikkundanna lill-kjamat in kawza ihallas lill-attur in-nofs tas-somma fuq imsemmija, u cjoe elf u disa' mitt lira Maltija (Lm1900), bl-imghaxijiet mid-data tan-notifika lilu tac-citazzjoni (28 ta' Jannar 1999);

Fl-ahharnett tehles lill-konvenut mill-osservanza ta' dan il-gudizzju;

L-ispejjez gudizzjarji kollha ghandhom jitbatew nofs bin-nofs bejn l-attur u l-kjamat in kawza.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------